

че горе се образуват два също така понижени свода, чиито сечения са също елиптични. Ние ще видим, че след 1850 г. Никола Фичев употребява все повече и повече елиптичните линии. На всеки етаж към улицата има само по една стая, осветена от пет високи прозореца; силно осветена светла стая. Пред тая на третия етаж има високо холче, което получава светлината си от люкарна, издадена като купол над покрива (табл. VI, 2). Всичко в къщата — вратите, таваните, бароковите корнизи, които увенчават стените в стаите и намаляват плоскостите на таваните, като ги обрамчват освен това, е работено с голяма любов. От издадените еркерчета се вижда цялата улица. Хубост лъха от тая кокетна сграда. Между другите сгради на пазара тя изпъква като скъпоценност.

Ние няма да се спираме на всичко, което той прави до 1860 г. През това време той издига полуразрушената от земетресението през 1913 г. (обр. 18) църква „Св. Димитър“ в Лясковец (1849 г.), напълно разрушената от това земетресение църква „Св. Никола“ в Горна Оряховица, строи великолепната кула (1856 г.) и великолепната сграда на Плаковския манастир (табл. IV, 2 и V), която изгоря преди няколко години, прави магазини и магазини.

Ние не трябва да забравяме, че се намираме вече в нов период на нашето Възраждане. Той започва от Кримската война (1856 г.) и свършва с Освобождението. В този период изостаналата назад, прогнила феодална Турция бе обърната в полуколония на Англия и Франция, които я бяха оплели с тежки заеми и я експлоатираха жестоко. Данъците в нея бяха увеличени. Западно-европейските стоки бяха внасяни безпрепятствено и те започнаха да конкурират произведенията на нашето дребно занаятчийство, част от което пропадеше и се пролетаризираше. Малка част от него се приспособи към новите условия и започна да развива фабрична промишленост. Карагъзовите фабрики в Търново, сукнената фабрика на Добри Фабрикаджията в Сливен и пр. показват появата на индустрията у нас. Развиват се освен това и фирмите за внос на чужди стоки и заедно с тях и банкерският капитал. Така се оформя вече напълно българската буржоазна класа, в която влязоха и старите поземлени собственици чорбаджиите, които играеха вече и ролята на лихвари. Тя започна да живее добре в Турската империя.

Пролетаризиралите се дребни занаятчи заедно с калфите и чираците, чието положение ставаше не по-малко тежко, заедно и със

селяните, които бяха или ратаи в турските и българските чифлици, или изполичари, или дребни собственици, на които тежаха тежки данъци, понасяха гнета на турския феодализъм и експлоатацията, на която бяха подложени от класата на новите буржоа и чорбаджии. Под влиянието на българските революционни демократи — ученици на великите руски революционни демократи Херцен, Чернишевски, Белински, Добролюбов и пр., у нас се зароди идеята за свободата и тая идея прегърнаха народните маси. Новият и последен период от нашето Възраждане се характеризира тъкмо с ясното очертаване на две класи в българското общество — от едната страна са новосъздадените буржоа, които се приспособиха към новите условия и започнаха да играят реакционна роля в неговия живот, а от другата — широките народни маси, водени от революционните демократи, които в града изхождат из средите на упадащите еснафски сдружения. Повикът за освобождение от турското робство, който Раковски, Каравелов, Васил Левски, Христо Ботев и др. издигнаха, се подема от тия маси заедно с повика срещу малцинството от българските чорбаджии, които стават съюзници на турската власт. Безсъмнено архитектурата отразява особеностите на този период. Никола Фичев, като истински народен майстор, ги отразява, както ще видим, блестящо.

Важен етап в развоя на Никола Фичев е църквата „Св. Кирил и Методий“ (Св. Атанас) в Търново, градена през 1861/62 г. Нейн ктитор не е чорбаджия. Той е народният учител Никола Златарски, баща на големия ни историк Васил Златарски. Парите за съграждането ѝ са дадени от еснафските сдружения. Тя е имала купол в средата на наоса си и камбанария над притвора, разрушени от земетресението в 1913 г. В нея за пръв път той сбира пространството на трите кораба, като оставя между иконостаса и галерията само четири свободни колони (обр. 23—25, табл. XIII и XIV). Той го съкращава на дължина, за да го проектира във височина. Така той унищожава напълно водоравността на трикорабната базилика и ритъма на повторение, който нейните колони създават, и се стреми към централна постройка. Куполът на църквата „Св. Никола“ в Дряново е случаен елемент в конструкцията. Той се вмъква между колоните на базиликата, без да прекъсва техния ред. Тук в „Св. Кирил и Методий“ в Търново той става център на едно правоъгълно пространство. Към него от четирите страни се отпра-